

Zápis z obhajoby disertační práce

Student: Jiří Pergler
ID studia: 406855
Studijní program: Filologie
Studijní obor: Český jazyk
Název práce: „Česká reflexivní deagentizace v diachronním pohledu“
Jazyk práce: čeština
Jazyk obhajoby: čeština
Školitel: doc. Mirjam Friedová, Ph.D.
Oponenti: prof. Dr. Tilman Berger
PhDr. Šárka Zikánová, Ph.D.
Datum obhajoby: 20. 6. 2019
Místo obhajoby: FF UK, nám. Jana Palacha 2, Praha 1, týmová studovna
Termín: řádný
Předseda komise: prof. PhDr. Petr Mareš, CSc.
Členové komise: PhDr. Robert Dittmann, Ph.D.
doc. Dr. phil. Markus Giger
Mgr. Eva Lehečková, Ph.D.
prof. PhDr. Jarmila Panevová, DrSc.

Přítomní: prof. PhDr. Petr Mareš, CSc. (předseda komise), PhDr. Robert Dittmann, Ph.D., Mgr. Eva Lehečková, Ph.D., prof. PhDr. Jarmila Panevová, DrSc. (členové komise), prof. Dr. Tilman Berger, PhDr. Šárka Zikánová, Ph.D. (opONENTI), doc. Mirjam Friedová, Ph.D. (školitelka), PhDr. Jiří Pergler (student), Bc. Helena Kunertová (zapisovatelka), Milada Homolková, Andrea Svobodová, Kateřina Voleková, Štěpán Šimek, Ondřej Svoboda, Katarína Džunková, Ondřej Batka (hosté).

13:04 Předseda komise prof. Mareš zahájil obhajobu, představil sebe a přítomné členy komise a přítomné oponenty. Přítomným pak představil studenta.

13:04 Školitelka seznámila přítomné stručně se svým hodnocením studentova studia a jeho disertační práce, které uvedla ve svém písemném vyjádření. Mimo jiné uvedla, že se studentem byla radost pracovat, byl tématu plně oddán. Jeho disertační práce je pojata jak empiricky, tak i teoreticky a studentovi se povedlo materiál dosadit do dobře vypracovaného teoretického rámce. Kromě pilné práce na disertaci školitelka dále vyzdvihla studentovu další činnost. Během svého doktorského studia publikoval 6 originálních studií v odborných periodících, zúčastnil se jako řešitel několika projektů zaměřených na zpracování diachronního materiálu, vyučoval na ÚČJTK (mimo jiné předměty založené na disertačním výzkumu) a v neposlední řadě jako zaměstnanec

ÚJČ AV ČR pracoval na přípravě Lexikální databáze humanistické a barokní češtiny. Celkově školitelka kladně hodnotí, že se student aktivně zapojuje do vědecko-pedagogické komunity.

13:07 Student seznámil přítomné s tezemi své disertační práce.

Nejprve student představil téma své práce, uvedl, že téma si zvolil proto, že tématu reflexivní deagentní konstrukce byla sice věnována již značná pozornost, většinou se však věnuje současnému stavu a diachronní rozměr stál spíše stranou. Další práce, které se tohoto tématu týkají, se shodují, že ve staré češtině byla deagentní konstrukce užívána jen řídce, postupem času však došlo k nárůstu užívání a právě tento jev by si zasloužil lepší prozkoumání.

Student pak představil strukturu práce. Ta se skládá ze dvou částí – teoretické a analytické. Každá z těchto částí obsahuje čtyři velké kapitoly, celkem je tedy práce rozdělena na osm kapitol. Student představil jednotlivé kapitoly. V první kapitole se zabývá obecnými teoretickými východisky, na základě literatury popisuje teorii gramatikalizace, snaží se o ukotvení tématu práce ve funkčních lingvistických směrech a aplikuje teoretické koncepty na český materiál. Druhá kapitola sleduje danou konstrukci v širším kontextu, srovnává reflexivitu v češtině s jinými jazyky. Mimo jiné student zjistil, že reflexivum v češtině svou funkcí a distribucí odpovídá reflexivům v jiných jazycích – lze se tudíž inspirovat jinými (i diachronními) výzkumy provedenými na jiných jazycích. Ve třetí kapitole se zaměřuje na kontexty, ve kterých se pasivní a deagentní konstrukce vyskytují (ukazuje se, že je to závislé na diskurzních faktorech), na situaci, kdy v jazyce koexistuje více deagentních prostředků; dále se pak zaměřuje na situaci v jiných slovanských jazycích. Poslední teoretická kapitola probírá vznik a vývoj deagentní konstrukce. Na základě typologických studií sleduje obecný vývoj napříč jazyky, dále se zaměřuje na chronologii vzniku konstrukce v češtině, kde se ukazuje, že deagentní užití bylo zpočátku řídké a k nárůstu frekvence došlo v 16. století. První kapitola analytické části představuje vlastní výzkum a jazykový materiál. Ten pochází z autentických textů z 15.–17. stol., databáze obsahuje 3150 dokladů reflexiva *se*, je složena z 58 různých textů a student se snažil o vyrovnaný korpus. Databáze obsahuje všechny doklady reflexiva *se*, nejen deagentní užití. Šestá kapitola obsahuje analýzu výsledků – zaměřuje se na vývoj zastoupení deagentní konstrukce a na rysy, kterými se užívání této konstrukce vyznačovalo. Z výsledků analýzy vyplývá, že deagentní konstrukce je užito cca v 19 % případů, v daném období její podíl narůstá z 6 % na 31,5 %, mezi texty jsou ovšem v tomto ohledu velké rozdíly, které částečně souvisejí

Dr. Dittmann se ptá na sémantickou klasifikaci jednotlivých typů, zdůrazňuje nejasnost a neurčitelnost diachronního materiálu a ptá se, jak student v tomto případě postupoval. Student odpovídá, že hranice nejsou nijak ostré, několikrát to zdůrazňuje i v práci a uvádí pro to i příklady.

Dále se ptá, jak si student vysvětluje převahu imperfektiv – vytlačuje to pasivum typu *bývá*? Student odpovídá, že podobná tendence se uvádí i v současné češtině, u opisného pasiva bude spíše tendence k perfektivům a u deagentizace k imperfektivům, a to proto, že plní různé komunikační funkce. U opisného pasiva je v centru pozornosti *patiens*, kdežto reflexivní konstrukce je zaměřena na děj. Opisnému pasivu však v práci nemohla být věnována pozornost. U reflexivní konstrukce se ukazuje, že převaha imperfektiv v čase klesá.

14:08 Předseda komise ukončil samotnou obhajobu a komise zahájila neveřejné zasedání o klasifikaci obhajoby disertační práce.

Předseda komise seznámil studenta a přítomné s výsledkem obhajoby: komise hlasovala zdvižením ruky; počet členů komise: 5 – přítomno členů komise: 4 – kladných hlasů: 4, záporných hlasů: 0. Obhajoba disertační práce byla klasifikována prospěl.

Zapisovatelka: Helena Kunertová

Jméno a podpis předsedy komise:
prof. PhDr. Petr Mareš, CSc.

